

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA.

XIII. letnik.

Maj.

5. št. 1907.

OPIS TRENTE.

I. LEGA. (Dalje.)

JOS. ABRAM.

Više, po Metliki, raste le grmovje in ruševje, ki se izgublja v travnato strm, v kateri izvira Mlinarica, in končno v prod in skale. Še en pogled na orjaške skale in vzporedne police Razorjevel! Kak razloček med tem prizorom in pogledom na sila strmo, z malim drevjem zaraščeno Berebico, ki strmi tik ob naši levici, a ne nudi nikakega užitka, ker vidimo odtod le njeno pobočje, vrhov pa ne. Sredi soške struge je velika skala, tako da vodita čez vodo dve brvi od skale do skale. Oko se naužije na tej brvi tudi krasne idile, zlasti proti severu. Pod nami in pred nami čez skale in med njimi deroča Soča, objeta od strmih bregov. Na naši levi strma zelena Berebica, na desni izprva prod, na griču Pretnarjeva hiša, naprej gori daleč, skoraj do izvira Soče ob vodi smrekov-bukov les, nad Pretnarjem obraščeni Prisojnik, pred nami visoka in pusta Velika Dnina z Mojstrovko, Travnikom in dalje ob levi silovita piramida Jalovca, kateremu v vznožju je deloma pusta, deloma obraščena planina Trenta. Sredi tega bujnega prizora pa stréljaj pred nami ob gozdu in deroči vodi skromna žaga, edino življenje sredi bobneče vode, le nekaj skromnega, tihega, ponižnega sredi orjaštva in veličastnosti. Kako prijeten prizor za razburjeno srce!

Onkraj brvi vodi dvojna pot, ena naravnost ob bregu strmo po melu, druga pa naokrog mimo Pretnarjeve hiše »Na klanca«. Poti se shajata spet tik pred malim gozdičem nad soškim bregom, nad žago. Gozdič neha brž in klanec se jame dvigati med Tonovimi travniki in potokom Lomarico; onkraj nje, gori ob vznožju Prisojnika pa nam prijazno zre naproti prenovljena hiša »Tonova« s par plodnimi njivami. Ta precej velika, viseča golina je vsa obrobljena od lesu; hoditi nam je po njej nekaj minut, sicer vedno le vkręber, in zopet nas objame gozd. V par minutah dospemo na vrh klanca na ravan, kjer se cepita poti, in sicer na desno, kakor kažejo table, proti Kranjski gori, prvotna pa vodi dalje proti izviru

Soče in v »Zapoden«. Tudi z gozdom smo takoj pri kraju. Zapodna prvo polovico z mogočnim ozadjem zagledamo nenadoma in pa svet pri »Šniti«, t. j. ob izviru Soče. Po dolgem času naletimo spet na nekaj več hiš bliže vkup, ki stoje deloma na levem, deloma pa na desnem bregu Soče.

Stopimo še dalje mimo hiš, tri so druga za drugo ob poti, in dalje do brvi čez Sočo. Do tu je od cerkve $\frac{3}{4}$ ure hoda. Pri »Šniti« smo. Tako imenujejo Trentarji Sočo pri izviru in svet takraj brvi, ki se naziva tudi pri »Šilu«, po glavni hiši, oziroma gospodarju tega kraja, ki se zove vulgo »Šila«; svet onkraj brvi se kliče »Zapoden«. Od »Šila«, h. št. 8, vodi obzidan, ozek klanec na desno, vzhodno proti potoku Lomarici (Limarici) in se tam združi z že prej omenjeno potjo, vodečo na sedlo Vršič in v Kranjsko goro. Nova, l. 1903. dovršena, dober meter široka pot vodi po precej široki, izprva sicer bolj ozki, strmi in prodni dolini med Veliko Dnino, oziroma njenim vzhodnim vrhom Mojstrovko in pa severnozapadnimi pobočji Prisojnika v lepih serpentinah kake pol ure visoko do »studencev«, izborne pitne vode, potem pa krene, ko se tudi dolina znatno razširi, po gozdu v »Lomé«, lepo zeleno, a majhno planino, in dalje zopet po gozdu do »Hude ravni«, kjer se svet odpre in je obraščen le še ob desni, ob vznožju Prisojnikovega sivostenskega masiva. V »Hudi ravni« in dalje gori do vrha Vršiča je Kranjska planina za jalovino. Stara steza je vodila od »studencev« vedno le naprej ob Veliki Dnini do Hude ravni in po imenovani planini dalje do prelaza, a ker je bila v zimskem času nevarna vsled plazov, se je nadelala nova, ki vodi tudi od Hude ravni lepo zmerno napeto po rušnati grivi, a ob vznožju Prisojnikovega masiva do Vršiča. Od »studencev« do Vršiča je dobro uro hoda, od Vršiča v Kranjsko goro pa pičli dve uri.

Pred brvjo pri »Šniti« je zaznamovana steza k izviru Soče. Med smrečjem, od plazov uklonjenim, in pa po strmemu produ pridemo v dobrih petih minutah pod skale in k veliki zajedi, iz katere buči in hrumi voda in se z oglušnim gromom zaletava od skale do skale, zdaj naravnost po produ, pa zopet ob stene struge, dokler se kolikor toliko ne umiri pri brvi. Ob veliki vodi popade človeka pri ovinku v zajedo groza. Mrzla sapa mu puhti v obraz in strašno grmenje mu vzame malone pogum, da bi šel dalje. Pa je tudi grozna ta skalna zajeda! Dolga je kakih 30 m, visoka v koncu tudi kakih 20 m, ozka pa povprečno 4—5 m. Baš kakor bi bil izrezan iz skalovja velikanski kos. Stene v zajedi so navpične, tuintam in zlasti v koncu celo viseče. Ako hočeš

priti v dno, v konec zajede, treba skakati, stopati in plezati čez obrušene in uglajene skale, ki štrle posamič iz tal, med njimi pa dere voda. Ob veliki vodi pa grmé in se bliskoma vale in penijo čez vse skale silni valovi, in tedaj treba hoditi do izvira ob desni steni, ki je pa dozdej malo ali nič zavarovana. V dnu smo. Čudno nas izprehaja. Pred sabo vidimo globino kristalno čiste, kakor akvamarin modrikaste vode. Ta globina, krnica, ki sega še dalje pod skale v goro, se nam dozdeva kakor majhno, dobre 3 m^2 veliko jezerce, nekak vodnjak, na katerega dnu v ozadju zapazimo kljub globočini in srednji svetlobi vsak kamenček. Kako je lepo tukaj po leti! Kako je človek navdušen lepote in groze! Drugače je pa po zimi in pa do sredi julija. S prodne in strme Velike Dnine hrume v to zajedo in čez njo velikanski plazovi, ki popolnoma zadelayo in pokrijejo vso strugo in vse bregove doli do brvi, metre in metre na visoko. Plazovi hrume tod doli s tako silo in viharjem, da trepečejo pred njimi bližnje hiše in ljudje.

Ko je suša, se zgodi, da se krnica popolnoma posuši in voda prihaja na dan šele pri prvi brvi ali še celo pod njo nižje. Tako je zlasti po zimi. Ko pa začenja sneg kopneti, se tudi voda viša in si dela pot skozi sneg, ki ga izpodjeda, dokler si ne napravi celega predora. Plaz izgine šele pod toplimi solnčnimi žarki. Soča ima pri izviru okrog 4⁰ C, pri cerkvi pa 6⁰—7⁰.

Nepopisno lep razgled se nam nudi izpred zajede. Proti jugovzhodu se nam zdi zdaj gorovje še vse veličastnejše nego od vznožja. Dolga vrsta vrhov in ostrih, čipkam podobnih grebenov se vleče od Prisojnika čez sila veličastni Razor, ki ima podobo topega stožca, in dalje čez rogovilaste »Kanceljne«, Planjo, Goličico, Kuklo in Mali Prosek; iz ozadja pa kipi v nebo Kanjavčevo pogorje s Tičarico in drugimi skalnimi vrhovi. Nadaljni razgled po gorah pa nam zastira Berebica, ki pada strmo v dolino ravno nasproti izviru Soče in nam kaže odtod že severozapadno pobočje. Med temi gorami, ki so do srede večinoma zarasle, pa se pogreza globoka in temnozeleno Soška dolina, vidna tja doli do »Ture«. Od izvira Soče pa do Loga, slabo poldrugo uro daleč, pada svet skoraj 400 m .

Od našega razgledišča pregledamo lahko povečjem tudi Zadnjo Trento, »Zapoden«, s sivima poglavarjema Jalovcem in Grintavcem. Vendar pa je ta točka za natančen pregled malo preveč v strani. »Zapoden« je velika in izmed trentskih dolin najbolj široka in odprta dolina. Vleče se od izvira, od »Šnite«, bolj proti zapadu, v drugi polovici pa proti jugozapadu. Vsa dolina je dolga eno uro in se končuje pod planino Zapotokom, pod Grin-

tavcem (2350 *m*). Na levi, proti jugu in jugozahodu jo meji le v vznožju obrasla, sicer pa tudi na tej strani sila strma, razrita, žlebasta in grebenasta Berebica, ki se veže z Grintavcem pri »Velikih Vratih«, krasnem, ozkem, skalovitem sedlu, vodečem od planine Zapotoka na Strmarico v Spodnjo Trento in vprek ob Grintavcu čez par visoko ležečih planin — pristaj soških — čez hudournik Črnelo na planoto Lomovje in v Sočo k cerkvi. Grintavec je samo na južni strani, t. j. nad vasjo Sočo krotak, sicer pa na vse strani zelo strm, poln žlebov, pravcato grintač in nevaren. Nad Zapotokom je odkrhnjen in navpična skala je od rdečega apnenca po svoji izraziti barvi vidna že od daljnega Vršiča in z drugih gora.

Od Grintavca proti severu se razprostira Jalovčevo pogorje, ki je zvezano ž njim z 2000 *m* visokim sedlom Bukovcem (imenovanim po planini Bukovcu, ležeči onostran trentskih gora na balščenško (bavšensko) stran) med Šmihelcem in Zgorelcem. V Jalovčevem pogorju so nadalje od Zgorelca proti severu še Jelenek, Špičica in širokopleči Skutnik, pod katerimi se vlečejo visoko ležeči in strmi pašniki Zapotoške planine in strma travnata planota Srednjica, kjer Trentarji žanjejo travo in jo spravljajo za zimo v dolino. Skutnika se drži dalje skoraj navpični Pelc (Belec), ki je podoben siloviti trdnjavi, gradu, in zato se tudi imenuje kraj ob njem »Za gradom«. Kraj Pelca je zelo visoka, silno ozka zarez, čez katero vodi pot, imenovana »Čez škrbinico«, v Balščico (Bavšca) po dolini Bali in pa za Ozebnikom in Jalovcem po velikih terasah v dolino Koritnico v Gorenji Log in na Predel. Od Škrbinice se vleče dalje zelo razjeden in oster greben na Ozebnik (tudi Mali Ozebnik) in Jalovec (tudi Vel. Ozebnik). Oba sta silno strma in velikanske skale jima strmé navpično v vznožje, na visečo planino Trento, ki sega, v vrhu skalna, prodna in deloma ruševita, spodaj pa večinoma dobro obraščena, tja doli do Zapodna v dolino. Jalovec ima pod glavnim vrhom, ki je podoben trikotu, v višini nad 2000 *m* veliko skalno plan, imenovano »Jezerca«, na katerih izvira v bujnem zelenem mahu izvrstna voda. Pod »Jezerci« pa je silovit prepad v široko zajedo med Jalovčevimi in Ozebnikovimi stometrskimi stenami, v kateri je večno snežišče. Po tem snežišču vodi stara pot čez vrtoglave skale in ob nedoglednih prepadih na Jalovec. Ume se, da se tvega turist na to pot le s spretnim vodnikom, in kdor ni v glavi, rokah in nogah trden in gibčen, le z vrvjo pod pazduho! Na zapadno stran, proti Logu, oziroma v Koritnico padata Ozebnik

in Jalovec skoraj navpično v dolino. Iz Loga je mogoče priti na Jalovec razen čez Škrbinico le po »Loškem žlebu«, med Jalovcem in Ozebnikom čez Jezerca, a še ta pot je radi strmine in proda zelo nevarna ter služi le pretkanim loškim divjim lovcem. Enako strmo pada Jalovec tudi proti Planici, t. j. proti Ratečam.

Jalovec je po velikanskem, skoraj neprehodnem, ostrem, grebenastem loku zvezan tudi z Mangartom. Na severnozahodni strani mu padajo stene proti Planici in tvorijo z »Golično špico«, spadajočo k Veliki Dnini, silovito zarezana in strmoskalna vrata in sila proden in strm »Rateški žleb«. Prehod na Planico je med Golično špico in Travnikom. Odtod se polagoma vzpenjajo grebeni mogočne, a zelo dolgočasne Velike Dnine tja do Mojstrovke in do Vršiča. Izmed vrhov nam je omeniti nad 2400 *m* visoki Travnik in Mojstrovko nad Vršičem. Ob pobočju Velike Dnine je deloma zaraščena planina, ki pa je više gori silno prodna in skalovita. Velika Dnina je dolga za hojo kake 4 ure.

Omenili smo že, da ima »Zapoden« dva dela. Prvi del sega od brvi pod izvirom »Šnite« do »Klina«, t. j. ozke dolinske zajede, kjer se vzpenja pot med drevjem proti zadnji planoti, ležeči proti jugozahodu. Lepa sta oba dela, le škoda, da preplavlja hudournik Trenta izpod Grintavca sem s prodrom vedno več skrbno obdelovanega sveta in lepih travnikov. Hudournik je pokončal tako že skoraj polovico doline. Trenta izvira visoko na planini Zapotoku pri sirarski koči in pada po navpičnih žlebovih nad 200 *m* globoko v prepad v Zapoden ter se izliva v Sočo tik ob severnem rtu Berebice. V zelo široki prodni strugi pa teče voda le pomladi, ko kopni sneg, in ob velikih povodnjih, sicer teče le pod prodrom in prihaja v mnogoštevilnih izvirkih na dan šele blizu izliva v Sočo.

V prvem delu krasnega »Zapodna« je kakih osem hiš, ki stoje večinoma na lepo zelenih grivah pod Berebico in planino Trento. V dobre četrti ure se dolina zoži v »Klinu« in se svet dvigne za dobrih 100 *m*. Pot vodi ob bregu hudournika med drevjem. Struga, večinoma suha, je polna proda in velikanskih izmitih skal, med katerimi neznansko deró in grmé mogočne množine vodá ob povodnjih. Dospevšim na vrh »Klina«, se nam odpre prese- netljiv razgled po zadnjem Zapodnu. Še bolj kot prej čutimo, da smo na planinski planoti, dasi je ta, morda najlepši del Trente, ograjen z vencem mogočnih orjakov na vse tri strani. Lepi travniki z njivami, v ozadju pa s krasnimi gozdi se nam kar smejejo naproti. Sredi med travniki ob grivah pa stoji zadnjih šest trentskih

hiš, nad 1100 *m* nad morjem. Tu se človeku tako omili, da bi najraje ostal kar za vedno! Za zadnjimi hišami se razteza dolina še dobre pol ure dalje in se bolj in bolj oži. Treba nam je pa hoditi dalje ali po gozdu pod »Srednjico« in Zapotoško planino, ali pa po neprijetnem produ Trente, dokler tudi tod ne pridemo na breg in po dobrodejnem gozdu dalje in dalje čez plazove in zopet gozde do steze na planino Zapotok, od steze pa še dalje po vedno večji ožini ob strugi in po strugi dopod mogočnih slapov Trente in sten, ki ustavijo s silo vsak nadaljnji korak po dolini. (Dalje prih.)

KOČA V KORITNICI.

Po »A. V.« priredil dr. A. Švigelj.

Kakor svoj čas Češka koča odkriva sedaj koča v Koritnici turistiško skoraj neznane kraje; zato ne bo odveč, ako si na kratko ogledamo ture, ki jim bo izhodišče.

Zračna oddaljenost koče od Loga znaša 4 *km*, razlika v višini je 700 *m* (Log 650 *m*, koča 1350 *m*), kar znači dobri dve uri hoda. Pot je že zdaj za vsakogar lahka brez kakršnegakoli zavratnega mesta ter se še popravi. Prišedšemu po Predelski cesti ti ne bo treba nizzdol do Loga, od najvzhodnejšega cestnega ovinka pod Strmcem pojdeš lahko po bližnjici in si prihraniš pol ure, tako da bo prav lahko vsakdo iz Trbiža čez Predel v šestih urah pri koči. Kdor pa se odpelje od Trbiža ob polšestih zjutraj s pošto, bo v koči že pred 10. uro dopoldne. Iz Bolca po Bolški soteski skozi Spodnji in Srednji Log bo prilično štiri ure hoda.

Od koče je moči že danes, ko steza še ni nadelana, brez večjih težkoč nastopiti na Mangart. Najprvo gremo po pastirski stezi do razsežne planine »Na planji«, kjer izvira nekoliko studencev, odondod pa po plitvi vrtini med Mangartom in Rdečo skalo; šele pod sedlom samim je treba nekoliko plezati po preperem skalovju. Od sedla sestopimo na severni strani kakih 50 *m* navzdol, potem pa prečkamo čez meline na nemško stezo, ki dospemo nanjo nekaj više nad Malim Mangartom. Dotod je zdaj okoli štiri ure. Ko bodo najneugodnejša mesta popravljena in nadelana, skrajšana bo razdalja za najmanj tri četrti ure. Raz sedlo med Rdečo skalo in Mangartom bo lahko moči priti na Travnjsko sedlo in sestopiti h Klanškima jezeroma in v Rateče